

De Vollard-Suite

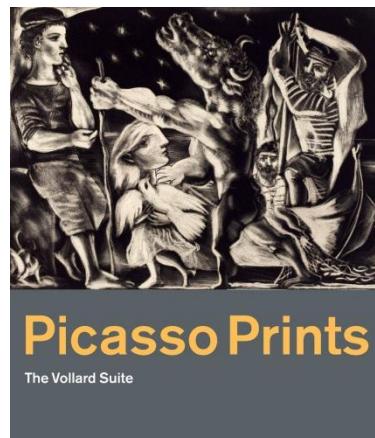
(Alain Badiou: Love can only exist in failure... on the fallacious assumption that it is a relationship. But it is not. It is a production of truth).

Deze dichtelijke uitspraak van de filosoof Badiou kwam ik afgelopen zomer tegen op internet en heeft me aan het denken gezet. Ik denk dat je het eerste woord het beste kunt vertalen met het Nederlandse woord 'hartstocht'.

Hartstocht is iets anders dan vriendschap of respectvolle omgang. Het hoort bij iemand en is onontkoombaar. Er wordt niet over gesproken, iedereen begrijpt het. Het is als 'waarheid' die zich ontvouwt.

Over de duur van onze hartstocht zijn we meestal onzeker. Soms raken we die kwijt. Het is daarmee anders dan liefde. Liefde is bestendige waarheid.

Pablo Picasso maakte tussen 1930 en 1937 in opdracht van de kunsthandelaar Ambroise Vollard een serie van ongeveer honderd etsen en litho's die bekend zijn geworden onder de naam 'Vollard-Suite'.

Picasso omschreef naderhand die tijd als de moeilijkste periode uit zijn leven. Zijn huwelijk met Olga Khokhlova liep op de klippen en intussen verscheen Marie-Thérèse Walter steeds meer in zijn leven. Hij zat met zijn schilderkunst vast en besloot zich te werpen op het tekenen en etsen van Marie Thérèse, een vrouw die in zijn ogen een 'klassieke' schoonheid bezat die duidelijk is terug te vinden in de neo-klassieke stilering die Picasso vanaf dat moment hanteerde. Marie Thérèse werd regelmatig uitgenodigd om te poseren, gebeurtenissen die uiteindelijk hebben geleid tot de breuk met Olga.

Het onderwerp van zijn serie werd 'de kunstenaar en zijn model'. Op bovenstaande afbeeldingen is goed te zien hoe inspirerend de aanwezigheid van Marie Thérèse voor Picasso moet zijn geweest. Haar meest opvallende gelaatskenmerk, de neus die in een rechte lijn doorloopt tot in haar voorhoofd deed hem denken aan het antieke Griekse schoonheidsideaal. Hij tekende zichzelf vervolgens in haar directe nabijheid maar dan als een Griekse beeldhouwer met een gespierde torso en een baard. Een vermomming waarin hij tegelijk zijn kwetsbaarheid aan haar durfde te laten zien; hij is naakt en verlangt naar haar zachte, bijna meisjesachtige lichaam. De twee krijgen dan ook in het echte leven een relatie.

De hartstocht die hiermee gepaard ging stond lijnrecht tegenover zijn inmiddels ongepassioneerde huwelijk met Olga. Picasso herkende in deze moeilijke situatie iets heel ouds en duisters: hij besloot de donkere* kant van zijn persoonlijkheid te doorgronden en kwam tenslotte uit bij de Griekse mythologie. Om precies te zijn bij de geheimzinnige liefdesrelatie tussen Ariadne en haar halfbroer, de Minotauros.

*(De filosoof Friedrich Nietzsche onderscheidde twee kanten van de menselijke psyche, de lichte kant, die hij duidde als 'het Apollinische element en de donkere kant, het 'Dionysische'. Beide elementen waren vernoemd naar twee recht tegenover elkaar staande goden uit het Griekse pantheon, Apollo en Dionysos. Als een mens naar evenwichtigheid streeft, beweerde Nietzsche, dan zal hij beide kanten van zijn psyche onder ogen moeten durven zien. Ook psychologen als Freud en Jung die tijdens het interbellum spraakmakend waren, interesseerden zich voor Griekse mythologie. Freuds zogenoemde Oedipuscomplex is daar wellicht het meest bekende voorbeeld van).

In veel oude culturen was het gebruikelijk om je kind een 'passende' naam te geven. Daar kon een lange tijd overheen gaan. Soms ook kon een naam gedurende iemands leven vervangen worden door een betekenisvollere.

Voorbeelden daarvan zijn nog steeds terug te vinden in de bijbel maar ook in verschillende Afrikaanse culturen. Weten hoe iemands naam luidt betekent zoveel als hem doorgronden, iemands identiteit kennen.

Ariadne betekent 'de allerschoonste, in de zin van de meest heilige'... We komen haar naam tweeduizend jaar later ook tegen in het Christendom, daar heet ze Maria.

Voor de Minotauros is nooit een echte naam bedacht. Letterlijk betekent het 'stier van Minos'. Het arme wezen kon het niet helpen dat het werd geboren uit de hybride relatie tussen Pasifaë en Zeus die zich voor de gelegenheid had vermomd als een witte stier. Dezelfde stier die geofferd had moeten worden als blijk van dank aan de goden toen Minos op Kreta aan de macht kwam. Minos was vergeten dit te doen. Zijn straf, het misvormde kind met de 'stierenkop' moest hem zijn leven lang herinneren aan zijn gebrek aan dankbaarheid. (Oudgrieks: Ευχαριστία) Dat deed het in alle onverborgenheid (Αλήθεια) tot het werd opgesloten in een labyrint. Weg uit de ogen van Minos. Een moedwillige versluiering (Αττί) van de waarheid. De *onschuldige* zondebok moest boeten voor de overmoed (ὕβρις) van zijn ouders! Alleen Ariadne die van jongs af aan was opgegroeid met zijn misvormdheid, accepteerde hem zoals hij nu eenmaal was geboren, hoe kon het ook anders? Zij was de enige die hem kon benaderen in die door de 'buitenwereld' opgeworpen spookachtige constructie waarin haar halfbroertje zich bevond. Geholpen door haar uit liefde gesponnen draad doorzag ze uiteindelijk zijn ware aard. Zijn zachtmoedigheid. Die verwonderde haar (Θαυμάζω) want 'thuis' was daarvan geen sprake. Zij 'kende' haar halfbroer, hij liet alleen haar en niemand anders tot zich toe.

(Iemand 'kennen' heeft in veel oude culturen dezelfde betekenis als met diegene een seksuele relatie hebben. Denk bijvoorbeeld aan de volzin: 'Abraham kende Sarah' uit de bijbel).

Picasso gebruikte elementen uit deze metaforische wereld in het vervolg van zijn 'allegorische suite'. Die werd steeds erotischer van aard.

Hij schetste zichzelf als een faunaat die 's nachts verschijnt bij het bed van Marie-Thérèse zoals de Minotauros als erotische sublimering verscheen in Ariadnes geest. Niets menselijks was de viriele Picasso nog vreemd toen hij vervolgens met Marie-Thérèse zijn lustgevoelens deelde:

Deze overduidelijke boodschap aan het adres van Olga kon haar niet ontgaan. Er ontstond strijd (*Πολέμος*) in huize Picasso. 'Het is of zij of ik'!... Picasso tekende zichzelf vervolgens als een 'door liefde verblinde' (*Ατρε*) Minotauros die wordt weggeleid door de jonge Ariadne annex Marie-Thérèse. Maar let op! Theseus doet hier zijn intrede in de mythe. De naam Theseus betekent: 'Hij die de wet vaststelt'. Picasso was bang voor de (financiële) gevolgen van zijn echtscheiding met Olga, bang voor de uitspraak die de Franse rechtbank straks zou doen over zijn dubbele relatie.

Marie-Thérèse heeft een duif in haar handen. Voor de door liefde verblinde Minotauros annex Picasso is dat een teken dat hij kan vertrouwen op haar liefde voor hem. Het is een nachtelijke scène die Picasso maakte. Je ziet sterren aan de hemel staan. Het is ook een scène vol verraad want Theseus zal straks de Minotauros doden met hulp van Ariadne! Zij geeft hem haar 'draad' mee, zij

leert hem de juiste techniek (*Τεχνη*) om haar halfbroer te benaderen. Haar hartstochtelijke verhouding met hem heeft plaats gemaakt voor iets anders, een overzichtelijke relatie met iemand die 'in de wereld staat'. Ariadnes gevoelens voor de Minotauros bleken achteraf weliswaar hartstochtelijk te zijn geweest, die van de Minotauros voor haar bestonden zelfs nu nog uit liefde. Hij offerde zijn zinloos geworden leven op voor haar vrijheid en liet zich vrijwillig en ongewapend doden door Theseus. Door het verraad was de strijd immers al gestreden!... Hij knielde zelfs voor Theseus om het hem gemakkelijker te maken!

(Grieks vloermozaïek, Theseus verslaat de Minotauros).

Maar zo'n gebeurtenis wrekt zich natuurlijk! Picasso begon aan een ets die de naam 'Minotauromachy' kreeg.

...Er zijn zes proefstadia van deze ets bewaard gebleven, ze zijn allemaal anders maar ze worden allengs donkerder. De Minotauros (Picasso) staat hier als versteend tegenover een klein, breekbaar

meisje (Marie-Thérèse) met bloemen en een kaarsje in haar hand. Haar lichtje en haar liefdesbetuiging aan hem zijn op zijn minst verdacht te noemen want het schip met daarop de aangekondigde dood, (Theseus) nadert in de achtergrond. De allesvernietigende kracht van Picasso's liefde wordt hier gesymboliseerd door de vrouwelijke matador die zwaar gewond door het kreupele paard wordt weggesleept. Dat is of was Olga. Dit tafereel is te veel voor de bebaarde beeldhouwer uit het begin van de suite, hij klimt angstig weg uit de 'arena', waar in de relatief veilige cabines bovenin, verschillende versies van Marie-Thérèse en een duif toekijken.

Op 27 april 1937 hoorde Picasso dat op de dag ervoor de binnenstad van het Baskische stadje Guernica was weggebombardeerd door de Duitse Luftwaffe. ...De allereerste onaangekondigde aanval op weerloze burgers binnen Europa. Natuurlijk wist Picasso over de Spaanse burgeroorlog maar dit bericht choqueerde hem zo dat hij besloot deze dramatische gebeurtenis om te zetten in een reusachtig schilderij. De 'Guernica'.

De thematiek waarmee hij zich de afgelopen jaren had beziggehouden, is ook hier terug te vinden: De stier en het paard, de kaars, het zwaard en de bloem maar alles lijkt in grote brokstukken uiteen te vliegen of staat in brand. Dankzij zijn inmiddels jarenlange ervaring met grafische technieken, lukte het hem om dit schilderij (in zwart, wit en grijs!...) op tijd af te krijgen voor de volgende wereldtentoonstelling waar de hele vrije wereld diep onder de indruk raakte van deze apotheose van Picasso.